

Cesta k storočnici (4): Súčinnosť ľudskej práce na Božom pláne so svetom

Štvrtý diel série „Cesta k storočnici“. Tento článok predstavuje víziu svätého Josemaríu o práci ako účasti na stvoriteľskom diele Boha, v kontinuite s biblickou tradíciou a Magistériom. Práca nie je iba čisto nástrojová a vonkajšia činnosť – je aktívnou spoluprácou na zdokonaľovaní stvoreného sveta.

30.05.2025

Od polovice 19. storočia sa téma práce a jej dynamiky dostáva hlbšie do teologickej reflexie. Ide o obdobie priemyselnej revolúcie a veľkých spoločensko-kultúrnych zmien.

Vznikajú napätia medzi spoločenskými triedami. Rodinný a komunitný život prechádza novými formami organizácie. S publikovaním encykliky *Rerum novarum* (1891) pápeža Leva XIII., prvej z dlhej tradície sociálnych encyklík, sa postupne rozvíja Sociálna náuka Cirkvi. V prvých desaťročiach 20. storočia vzniká teológia pozemských skutočností, ktorá čoskoro vstupuje do vzťahu s rodiacou sa teológiou laického stavu. V tých istých rokoch, pred Druhým vatikánskym koncilom a počas neho, sa zavádzajú nové formy pastoračného pôsobenia, zamerané

na šírenie Evanjelia v nových spoločenských a pracovných podmienkach.

Otázka hodnoty práce a úlohy ľudskej činnosti pri budovaní Božieho kráľovstva sa dostáva aj do rokovacích sál Koncilu a zažíva nové a hlboké rozpracovanie v konštitúcii *Gaudium et spes*, najmä v článkoch 33 – 39. Otcovia koncilu sa neboja klásť náročné otázky: „Svojou prácou a svojím umom sa človek vždy usiloval zveľaďovať vlastný život. No v súčasnosti, najmä vďaka vede a technike, rozšíril a neprestajne rozširuje svoju vládu takmer na celú prírodu [...]. V súvisi s týmto obrovským úsilím, do ktorého je už zapojené celé ľudstvo, sa pred ľuďmi vynárajú mnohé otázky: Aký zmysel a akú hodnotu majú tieto aktivity? Ako ich využívať? Kam smerujú snahy jednotlivcov a spoločenstiev?“ (*Gaudium et spes*, č. 33).

V polovici 20. storočia vznikajú rôzne teologické diela, ktoré sa zaoberajú týmito otázkami. Pri zamýšľaní sa nad zmyslom ľudskej práce sa viacerí autori snažia objasniť, čo kresťanský pohľad – osvietený veľkonočným tajomstvom Ježiša Krista – prináša do dynamiky sociálneho, technického a vedeckého pokroku. Kde má kresťanská nádej svoje miesto: v budovaní Kristovho kráľovstva už prítomného v dejinách, v jeho budúcom naplnení na konci čias alebo niekde medzi tým? Odkiaľ prichádza svetlo, ktoré osvetľuje zmysel ľudskej činnosti: z tajomstva Vtelenia alebo z eschatologickej orientácie k nebeskému Jeruzalemu?

Mnohí teológovia prispeli do tejto diskusie svojimi reflexiami. Medzi nimi vynikajú Gustave Thils s dielom *Théologie des réalités terrestres* [Preklad: *Teológia pozemských skutočností* (1946)], Marie-Dominique Chenu – *Pour une théologie du travail*

[Preklad: *Za teológiou práce* (1955)],
Alfons Auer – *Christsein im Beruf*
[Preklad: *Kresťan v profesii* (1966)],
Johann Baptist Metz – *Zur Theologie
der Welt* [Preklad: *K teológii sveta*
(1968)] a Juan Alfaro – *Hacia una
teología del progreso humano*
[Preklad: *K teológii ľudského pokroku*
(1969)]. Všetci zdôrazňujú, že ľudská
činnosť vo svete má duchovný
rozmer a že muž a žena – stvorení na
Boží obraz a podobu – aktívne a
slobodne spolupracujú na jeho pláne
so stvorením.

V filozofických a poetických dielach
Karola Wojtyły, ako aj neskôr v jeho
pápežskom magistériu ako svätého
Jána Pavla II., má ľudská práca
ústredné miesto. Profesor etiky v
Lubline rozpracúva imanentný
rozmer práce v subjekte, teda to, čo
práca prináša dôstojnosti človeka a
formovaniu jeho identity. Vo svojej
poézii Wojtyła zdôrazňuje, že
námaha spojená s prácou sa

premieňa na štedrosť a náklonnosť voči tým, ktorí z nej majú úžitok – a tým sa odhaľuje záväzok lásky. Veľkosť materiálnej práce teda nespočíva vo výsledku, ale v osobe, ktorá ju vykonáva. Tajomstvo Vteleného Slova je základom dôstojnosti človeka, ktorý pracuje, ako aj dôstojnosti hmoty, ktorú práca premieňa. Mnohé prvky „teológie práce“ Karola Wojtyły sa neskôr prejavujú v encyklike *Laborem exercens* (1981), najobsiahlejšom a najhlbšom magisteriálnom dokumente o ľudskom a kresťanskom význame práce.

V priebehu času Magistérium Cirkvi sprevádzalo a naďalej sprevádza otázky vyplývajúce zo sociálneho a technického pokroku, pretože ľudská spoločnosť a pracovné dynamiky sa rýchlo vyvíjajú. Výnimočný pokrok človeka – tak v poznaní reality, ako aj v jeho schopnosti ju meniť – prináša nové perspektívy, ale aj nové výzvy,

ktoré si vyžadujú morálne usmernenie.

Dôstojnosť zakotvená v Písme

Rôzni autori analyzovali učenie svätého Josemaríu o práci a zasadili ho do teologického a spoločenského rámca jeho doby.^[1] Jeho spisy nevstupovali do polemiky s vtedajšou teológiou ani si nekládli za cieľ rozvíjať magistérium Druhého vatikánskeho koncilu. Zakladateľ Opus Dei však sprostredkoval špecifickú víziu práce, ktorá si zaslúži pozorné štúdium. Svetlo zakladajúceho vnuknutia, ktoré prijal od Boha, ho viedlo k obnovenému pochopeniu biblického posolstva o ľudskej činnosti vo svete a poskytlo mu nové a hlbšie pochopenie logiky Vtelenia.

Zakladateľ Opus Dei sa rozsiahlo vyjadroval k prítomnosti ľudskej práce vo Svätom písme, najmä v knihe Genezis, v kontexte stvorenia

muža a ženy a s odkazom na Boží príkaz obrábať a naplniť zem (porov. *Boží Priatelja*, č. 57; *Íst s Kristom*, č. 47). Svet, zem a hmota sú dobré, pretože vyšli z Božích rúk, a človek je povolaný konať podľa cieľov, ktoré majú v Božom pláne (porov. *Íst s Kristom*, č. 112; *Rozhovory*, č. 114). Svätý Josemaría takisto často čerpal z múdroslovných kníh, najmä tých, ktoré oslavujú ľudské čnosti, dobre vykonanú prácu a múdru správu sveta prijatého od Boha.

V ekonómii Nového zákona, poznačenej radikálnou novotou Vtelenia Slova, svätý Josemaría opakovane zdôrazňoval, že Ježiš Nazaretský, pravý Boh a pravý človek, pri prijatí ľudskej prirodzenosti na seba vzal aj prácu – vykonával remeslo *tektóna* (z gréckeho τέκτων), teda robotníka/remeselníka, ktoré sa naučil v dielni u svätého Jozefa (porov. *Íst s Kristom*, č. 55). Aby vysvetlil kresťanský

zmysel práce ako cesty posväcovania uprostred sveta, často uvádzal ako príklad prvých kresťanov: podľa učenia Ježiša a apoštolov sa venovali všetkým poctivým činnostiam, ktoré bolo možné posvätiť, a láskou Kristovou premieňali spoločnosť, v ktorej žili, na ľudskejšiu (porov. *Rozhovory*, č. 24; *Brázda*, č. 320, 490).

Zatiaľ čo stredovek nevytvoril osobitnú „spiritualitu práce“, moderná doba mala tendenciu stavať človeka do opozície voči Bohu, vyzdvihujúc jeho rozum a technické schopnosti ako základ dôstojnosti a autonómie, ktorá stála v protiklade k autorite Stvoriteľa. Ani jedna z týchto historických etáp – až na výnimky – neponúkla teologický či duchovný rámec, ktorý by vyzdvihoval človeka ako spolupracovníka Božej stvoriteľskej moci, teda ako niekoho, kto sa prostredníctvom svojej práce zúčastňuje na Božom pláne so svetom. Svätý Josemaría je však

presvedčený, že nová inštitucionálna iniciatíva, ktorú ho Boh žiada rozvíjať v Cirkvi, spočíva práve v šírení tejto novej vízie práce – presnejšie povedané, v obnovení perspektívy, na ktorú sa časom zabudlo.

„Práca je účasťou na stvoriteľskom diele, je putom spojenia s ostatnými ľuďmi a prostriedkom prispievania k pokroku celého ľudstva, je zdrojom prostriedkov na zabezpečenie vlastnej rodiny, je príležitosťou na osobné zdokonaľovanie, je – a má veľký význam to jasne povedať – spôsobom a cestou svätosti, skutočnosťou, ktorú možno posvätiť a ktorá posväcuje“ (*List 14*, č. 4).

Dôstojnosť práce je zakotvená v príkaze, ktorý Boh dal našim prarodičom, a v ekonómii Nového zákona v práci, ktorú na seba vzalo Vtelené Slovo v kontexte každodenného života Svätej rodiny v

Nazarete. Opätovné zdôraznenie tejto perspektívy je neoddeliteľnou súčasťou poslania, ktoré svätý Josemaría pripisuje novému dielu:

„Pán vzbudil Opus Dei v roku 1928, aby pomohol kresťanom pripomenúť si, že – ako hovorí kniha Genezis – Boh stvoril človeka, aby pracoval. Prišli sme znovu upriamiť pozornosť na príklad Ježiša, ktorý tridsať rokov zotrval v Nazarete pri práci, vykonávajúc remeslo. V Ježišových rukách sa práca – a práca odborná, podobná tej, akú vykonávajú milióny ľudí vo svete – premieňa na Božie dielo, na vykupiteľskú činnosť, na cestu spásy“ (*Rozhovory*, č. 55).

Stvorenie v stave napredovania

Predstaviť ľudskú prácu ako účasť na stvoriteľskej moci Boha je možné vtedy, keď si uvedomíme, že stvorenie má svoju vnútornú historickú dimenziu, teda že sa nachádza *in statu viae* – „v stave

napredovania“, a preto je určené k tomu, aby bolo naplnené práve prostredníctvom práce. Tento aspekt výstižne ilustruje jeden bod *Katechizmu Katolíckej cirkvi* (1997): „Stvorenie má svoju vlastnú dobrotu a dokonalosť, ale z rúk Stvoriteľa nevyšlo úplne dokončené. Je stvorené v stave napredovania („in statu viae“) ku konečnej dokonalosti, ktorú mu určil Boh a ktorú má ešte len dosiahnuť“ (KKC, č. 302). Druhý vatikánsky koncil vyjadril túto perspektívu veľmi jasne a rozvinul ju na viacerých miestach pastorálnej konštitúcie *Gaudium et spes*, s cieľom predstaviť hodnotu ľudskej činnosti, jej legitímnu autonómiu a jej povýšenie – skrze lásku – do veľkonočného tajomstva Ježiša Krista:

„Pre veriacich je jedno isté: individuálna a kolektívna ľudská činnosť – čiže to obrovské úsilie, ktoré ľudstvo v priebehu vekov

vyvíja na zlepšenie svojich životných podmienok – sama osebe zodpovedá Božím úmyslom. [...] Lebo mužovia a ženy, ktorí svojou prácou zarábajú na živobytie sebe a svojej rodine, pričom tým preukazujú primeranú službu aj spoločnosti, môžu právom hľadiť na svoju prácu ako na pokračovanie Stvoriteľovho diela, ako na užitočnú pomoc svojim bratom a ako na svoj osobný príspevok k uskutočneniu Božieho plánu v dejinách“ (*Gaudium et spes*, č. 34).

Keď človek predlžuje Božie dielo, vzhľadom na svoju prirodzenosť stvorenia nezdieľa transcendentnosť Božieho stvoriteľského aktu, ale spolupracuje na jeho rozvíjaní v čase. Jeho účasť sa zapisuje do procesu pokroku, ktorým stvorenie prechádzalo a bude prechádzať počas dejín. A robí to tvorivo, ako odraz skutočnosti, že bol stvorený na Boží obraz a podobu.

Ak sa práca chápe a prezentuje ako účasť na Božskej moci, prestáva byť čisto vonkajšou a prechodnou činnosťou, obmedzenou na uspokojovanie materiálnych potrieb. Nemožno ju ani zredukovať na nevyhnutné bremeno, ktoré je človeku neodvratne uložené, ako zdroj únavy a stresu: hoci je toto chápanie časté, jeho prijatie znamená omyl na teologickej aj antropologickej rovine:

„Mali by sme sa presvedčiť o tom, že práca je jedna nádherná skutočnosť, že je neúprosným zákonom, ktorému takým či onakým spôsobom podliehame, hoci sa niektorí snažia od neho oprostiť. Avšak zapamätajte si dobre, že táto povinnosť nevystala ako následok prvotného hriechu, ani nie je vynálezom modernej doby. Je potrebným prostriedkom, ktorý nám Boh na zemi zveruje, ktorý vyplňa naše dni a robí nás účastnými na jeho

stvoriteľskej moci, prostriedkom na to, aby sme si zarábali na živobytie a súčasne zbierali *úrodu pre večný život* (Jn 4, 36): lebo *človek je ... zrodený k práci ako vtáci k letu* (Jób 5, 7)“ (*Boží Priatel*a, č. 57).

Kresťanstvo nás teda vyzýva zmeniť postoj k práci. Bola by to redukcionistická vízia, keby sme ju vnímali iba ako nevyhnutnosť, ktorej by sme sa najradšej zbavili, alebo ako prekážku na ceste k uskutočneniu našich túžob a osobnosti. Naopak, biblická antropológia predstavuje prácu ako inteligentný príspevok k pokroku stvorenia, ako tvorivý príkaz, ktorý Boh zveril prvým ľuďom ešte pred hriechom Adama:

„Od počiatku svojho stvorenia musel človek — a to si nevymýšľam — pracovať. Stačí si otvoriť Písmo Sväté a už na prvých stránkach sa dočítame, že *skôr ako vstúpil do tohto sveta hriech a skrze hriech smrť* (Rim

5, 12), Boh utvoril Adama z hlíny a stvoril preňho a pre jeho potomstvo tento tak krásny svet, *ut operaretur et custodiret illum* (Gn 2, 15), aby ho obrábal a strážil“ (*Boží Priatelja*, č. 57).

Rozvíjať stvorenie prostredníctvom vlastnej práce však nie je automatický proces. Nejde o to, mechanicky zaradiť ľudskú činnosť do akéhosi božského aktu, ktorý prechádza dejinami. Aby sa človek mohol svojou prácou podieľať na stvoriteľskom diele, musí byť vnímavý voči Duchu Svätému, Stvoriteľskému Duchu, a stotožniť sa s Ježišom Kristom, ktorý je subjektom zjednotenia a zmierenia sveta s Bohom. Aby sme mohli skutočne spolupracovať na Božom diele – či už stvorenia, vykúpenia alebo posvätenia –, je nevyhnutné byť v stave milosti, ktorý v človeku sprítomňuje Božiu lásku. Jednoducho povedané, len ako ľudia modlitby – a

premenou práce na modlitbu (porov. *Brázda*, č. 497; *Boží Priatelja*, č. 64–67) – sa práca stáva „bodom stretnutia našej vôle s vôľou nášho nebeského Otca“ (*List 6*, č. 13).

Program takéhoto rozsahu je uskutočniteľný vtedy, keď práca vstupuje do života modlitby toho, kto ju vykonáva, ako téma jeho dialógu s Bohom. Iba tak sa vôľa pracujúceho môže stotožniť s Božou vôľou: človek chápe, kde a ako praktizovať lásku a ďalšie kresťanské čnosti, dostáva svetlo na skúmanie vlastného svedomia, smeruje svoju činnosť k pravde a dobru, podporuje iniciatívy slúžiace spoločnému dobru a šíreniu Evanjelia Ježiša Krista.

Dať svetú Kristovu podobu

Keď kresťan uvažuje o práci a premieňa ju na predmet osobnej modlitby, učí sa vštepovať svoju činnosť do diela stvorenia a spásy. Nasledujúc vnuknutia Ducha Svätého

môže pretvárať svet tak, že mu dáva podobu Ježiša Krista, a tak premieňa ľudskú prácu na *opus Dei*, Božie dielo. V tomto duchu treba chápať hlboký zmysel tvrdenia svätého Josemaríu, že práca je pántom, okolo ktorého sa má otáčať svätosť a apoštolát tých, ktorí sa pridávajú k tomu novému dielu, ktoré Boh prostredníctvom neho vzbudil (porov. *List 31*, č. 10–11).

Ústredné postavenie práce nie je len náhodné, pretože čnosti a apoštolát sa zvyčajne rozvíjajú práve v prostredí vzťahov a miest, ktoré sú späté s pracovnou činnosťou každého človeka. Ide najmä o centrálnosť „odrážajúcu“, nakoľko upriamuje pozemské skutočnosti na Boha práve skrze to, čo kresťan v práci navrhuje, uskutočňuje a uvádza do pohybu.

Žijeme vo svete, ktorý je ešte v procese vývoja, v otvorenej dejinnej

skutočnosti. Preto je potrebné
načúvať Duchu, aby sme pochopili,
ako možno v meniacej sa životnej
situácii dať ľudskej práci Kristovu
podobu. „Keď sa púšťate do svojej
práce, nech je akákoľvek, skúmajte,
deti moje, pred Bohom, či je duch,
ktorý túto činnosť inšpiruje, skutočne
kresťanský, majúc na pamäti, že
zmena historických okolností —
spolu s úpravami, ktoré prináša do
spoločenského usporiadania — môže
spôsobiť, že to, čo bolo v určitom čase
spravodlivé a dobré, ním prestane
byť“ (*List 29*, č. 18).

Ešte stále putujúc k Božiemu mestu,
kresťan je zo svojho krstného
povolania povolaný budovať mesto
ľudí (porov. *Boží Priatel*, č. 210).
Preto treba dbať na všetky rozmery,
ktoré prispievajú k ľudskému
pokroku: poznanie, techniku,
umenie, vedu (porov. *Brázda*, č. 293).

Pozitívne vnímanie pokroku a vedeckého bádania, ktoré pramení z chápania práce ako účasti na Božom pláne pre svet, nevylučuje oprávnené obavy z etických otázok, ktoré môže technický a vedecký pokrok vyvolať. Kresťanský duch však navrhuje zamerať pozornosť predovšetkým na formáciu a čnosti tých, ktorí pracujú, aby mohli konať zodpovedne v hľadaní pravdy a dobra. Pre kresťanov to znamená dosiahnuť zrelú syntézu medzi vierou a rozumom, etikou a technikou, vedeckým a ľudským pokrokom.

K tomu nás vedie tak kresťanský optimizmus, ako aj vrúcna láska k svetu, ktorý vyšiel ako dobrý z Božích rúk a bol zverený do starostlivosti a zdokonaľovania človeku prostredníctvom jeho práce (porov. *Rozhovory*, č. 23, 116–117).

„Pán chcel, aby sme my, jeho deti, ktoré dostali dar viery, prejavovali

pôvodný optimizmus stvorenia,
„lásku k svetu“, ktorá je v
kresťanstve. — Nech ti preto nechýba
oduševnenie v tvojej profesionálnej
práci, ani ochota budovať dočasné
mesto na zemi“ (*Vyhňa*, č. 703).

Ako otec osobitnej cirkevnej cesty a
zakladateľ nového diela, svätý
Josemaría vo svojom učení o úlohe
ľudskej práce v Božom pláne
nezanechal len početné poučenia o
duchovnom a teologickom zmysle
práce, ale jeho myšlienky sa odrážajú
aj v množstve diel, ktoré boli ním
inšpirované a ktoré jeho synovia a
dcéry rozvíjajú po celom svete.

Odovzdať pozitívne chápanie
dôstojnosti práce, aké nachádzame v
spisoch a kázňach zakladateľa *Opus
Dei*, má hlboký dopad na psychológiu
súčasného človeka, jeho spoločenský
život a spôsob organizácie času.
Práca totiž zostáva oblasťou napätí a
výziev: vytvára konflikty medzi

povoláním a rodinným životom, ako aj v rovnováhe medzi pracovným úsilím a potrebným oddychom — ktoré je potrebné múdro rozlišovať a integrovať. Okrem toho je ťažké žiť etiku založenú na spravodlivosti v prostredí, kde medziľudské vzťahy často poznačuje egoizmus, sebapresadenie a prehnaná túžba po zisku.

To všetko nám umožňuje lepšie pochopiť, že v dejinách poznačených hriechom človeka znamená spolupracovať na dovŕšení sveta stvoreného *in statu viae* aj uvádzať do poriadku to, čo je dezorganizované, a uzdravovať to, čo hriech poranil. V konečnom dôsledku to znamená podieľať sa na vykupiteľskom diele Krista (porov. *Íst' s Kristom*, č. 65, 183). Táto účasť je sama osebe Božím darom a je možná len vtedy, keď človek odmieta hriech a žije v milosti ako Božie dieťa vedené Duchom Svätým.

Ďalší článok prinesie úvahy o historickom rozmere ľudskej činnosti a umiestni prácu do priestoru medzi stvorením a vykúpením.

* * *

Túto sériu koordinuje prof. Giuseppe Tanzella-Nitti. Spolupracujú na nej aj ďalší autori, z ktorých viacerí pôsobia ako profesori na Pápežskej univerzite Svätého Kríža v Ríme.

.....

[¹] J.L. Illanes, *La santificación del trabajo* [Preklad: *Posväcovanie práce*] (1980); “Trabajo [Preklad: Práca]” (2013), v *Diccionario de san Josemaría Escrivá de Balaguer* [Preklad: *Slovník sv. Josemaríu Escrivá de Balaguer*]; *Ante Dios y en el mundo. Apuntes para una teología del trabajo* [Preklad: *Pred Bohom a vo svete. Poznámky pre teológiu práce*] (1997); P. Rodríguez, *Vocación*,

trabajo, contemplación [Preklad: Povolanie, práca, kontemplácia] (1986); E. Burkhart - J. López, *Vida cotidiana y santidad en la enseñanza de San Josemaría* [Preklad: Obyčajný život a svätosť podľa učenia sv. Josemaríu], Diel. III, Kap. 7 (2013); G. Faro, *Il lavoro nell'insegnamento del Beato Josemaría Escrivá* [Preklad: Práca podľa učenia blah. Josemaríu Escrivá](2000); A. Aranda, "Identidad cristiana y configuración del mundo. La fuerza configuradora de la secularidad y del trabajo santificado" [Preklad: Kresťanská identita a utváranie sekularizácie a posvätenej práce] (2002), v *La grandezza della vita quotidiana* [Preklad: Veľkosť obyčajného života], Diel. 1.

sk-sk/article/cesta-k-storocnici-4-cast-
sucinnot-ludskej-prace-na-bozom-
plane-so-svetom/ (05.03.2026)